

Energie Management Actieplan

CO₂-PRESTATIELADDER

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 Introductie.....	3
1.2 CO2-prestatieladder	3
1.3 Doel CO2-reductieplan	3
2. Reductiedoelen – scope 1 & 2	4
2.1 Uitgangpunten.....	4
2.2 Doelstellingen	4
3. Inventarisatie reductiemaatregelen	6
3.1 Inleiding	6
3.2 CO2-reductiemaatregelen n.a.v. maatregelenlijst SKAO.	6
3.3 CO2-reductiemaatregelen specifiek bij Leertower	7
4. Projecten met gunningsvoordeel	8
4.1 Projecten met gunningsvoordeel	8
4.2 Projecten 2022 met gunningsvoordeel	8
5. Energiemanagement actieplan	9
5.2 Plan – energie management actieplan.....	9
5.3 Do	10
5.4 Check & Act	10
5.5 Samenvatting.....	10

1. Inleiding

1.1 Introductie

We zitten midden in de energietransitie, het besparen van energie is belangrijk en er is toenemende aandacht voor circulair installeren en ondernemen. Voor Leertouwer is zorg voor de wereld en rentmeesterschap belangrijk. Leertouwer wil haar CO2-uitstoot reduceren en kosten besparen. Het voldoen aan de CO2-prestatieladder past bij de kernwaarden van Leertouwer:

- a. **Duurzaam:** Ik investeer in de relatie met mijn klant. Ik ga voor de oplossing die het beste is voor de klant. Zo werk ik aan een 'duurzame' relatie. Het bedenken, aanleggen en onderhouden gebeurt voor de klant onder één dak. Duurzaam én gemakkelijk.
- b. **Verbinden:** Ik werk bij een actief netwerkende organisatie. Ik weet: kennis delen = kennis vermenigvuldigen. We zijn actief om nieuwe manieren te vinden om de klant beter van dienst te zijn.
- c. **Resultaat:** Ik ben te vertrouwen in het zakendoen. Bij alles wat ik doe, ga ik voor resultaat. Positief resultaat voor mijn collega's en richting mijn klanten en leveranciers. Hier sta ik voor. Spreek mij hierop aan.
- d. **Persoonlijk:** Ik behandel mijn collega en mijn klant hoe ik ook zelf behandeld wil worden. Met aandacht voor mens, milieu en een fair prijskaartje. Zo verbinden we 'Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen' met rentmeesterschap.

1.2 CO2-prestatieladder

De CO2-Prestatieladder is hét duurzaamheidsinstrument van Nederland dat bedrijven en overheden helpt bij het reduceren van CO2 en kosten. Binnen de bedrijfsvoering, in projecten én in de keten.

De CO2-Prestatieladder is een [CO2-managementsysteem](#) dat bestaat uit 5 niveaus. Tot en met niveau 3 gaat een organisatie aan de slag met de uitstoot van de eigen organisatie (en alle projecten). Vanaf niveau 4 en 5 wordt er ook werk gemaakt van de CO2-uitstoot in de keten en sector. Leertouwer kiest er op dit moment voor zich te laten certificeren t/m niveau 3.

1.3 Doel CO2-reductieplan

In dit Actieplan laten wij zien hoe wij door een gestructureerde aanpak, denken het verbruik van energiestromen en CO2-uitstoot te verminderen.

2. Reductiedoelen – scope 1 & 2

2.1 Uitgangpunten

- Leertouwer kiest 2019 als referentiejaar. Dit jaar is de impact van Corona niet zichtbaar in tegenstelling tot 2020 en 2021. Daarom is 2019 een reëel referentiejaar.
- De CO2-uitstoot van het wagenpark wordt gerelateerd aan het aantal gereden kilometers van de auto's die Leertouwer heeft rijden.
- De CO2-uitstoot van het E-verbruik wordt gerelateerd aan het aantal m2 van het pand wat Leertouwer gebruikt.
- Berekeningen die aan het Energie Management Actieplan ten grondslag liggen, zijn terug te vinden in het CO2-dashboard. De hoeveelheden waarmee is gerekend kan kleine afwijkingen hebben, maar is zo nauwkeurig als mogelijk verwerkt.
- De doelstellingen die zijn gesteld zijn ook van toepassing op de projecten, inclusief de projecten met gunningsvoordeel.

2.2 Doelstellingen

De CO2-reductiedoelstellingen zijn gedefinieerd met interne belanghebbenden. De hoofddoelstelling die Leertouwer in 2021 heeft opgesteld was: In 2025 reduceert Leertouwer CO2 uitstoot 20% in scope 1 en 2. Dat hebben wij ruimschoots behaald in 2023, met 24% besparing in 2023. Daarom is de doelstelling bijgesteld, zodat deze ambitieus voor ons blijft.

In 2025 reduceert Leertouwer CO2 uitstoot 35% in scope 1 en 2.

In 2024 reduceert Leertouwer de CO2-uitstoot met 30% in scope 1 en 2.

Bovenstaande doelstelling wordt concreet gemaakt in subdoelen, waarbij scope 1 en 2 beiden een eigen aanpak vergen. Hiervoor zijn de volgende subdoelen opgesteld:

Scope 1: Subdoelstelling brandstofverbruik auto's

De doelstelling die Leertouwer in 2021 heeft opgesteld was: In 2025 reduceert Leertouwer de gemiddelde CO2 uitstoot per kilometer van het wagenpark met 10%, waarbij de CO2-uitstoot is gerelateerd aan het aantal gereden kilometers. In 2023 is de gemiddelde CO2 uitstoot per kilometer van het wagenpark met 22,4% gedaald ten opzichte van 2019. Dat betekent dat hier het gestelde doel ruimschoots voor 2025 is behaald. Daarom is ervoor gekozen de doelstelling aan te passen.

In 2025 reduceert Leertouwer de gemiddelde CO2 uitstoot per kilometer van het wagenpark met 25%*

*waarbij de CO2-uitstoot is gerelateerd aan het aantal gereden kilometers.

De doelstelling die Leertouwer in 2021 heeft opgesteld was: In 2023 is 15% van het wagenpark elektrisch. De doelstelling is ook behaald, dat is inmiddels 26% per 1-1-2024 incl. hybride auto's. Daarom is er een nieuwe doelstelling gemaakt voor 2025 voor het elektrische rijden.

In 2025 is 30% van het wagenpark elektrisch.

Toelichting

- Acteren op de uitstoot van het wagenpark, is het grootste aandachtspunt om de CO2-uitstoot te reduceren.

- De groei van het wagenpark wat elektrisch rijdt is beperkt, gezien de nieuwe bijtellingsregelingen. Leertouwer stimuleert medewerkers met een financiële prikkel om elektrisch te gaan rijden.

Maatregel:

- Richting 2025 zal er een toename zijn van elektrische bedrijfsauto's, specifiek ook voor de buitendienst. Dit zal leiden tot een besparing van zo'n 5%.
- De overige genoemde maatregelen in 3.2 zal leiden tot de overige benodigde besparing.

Scope 2 | Subdoelstelling kantoren en elektrische auto's

In 2025 reduceert Leertouwer de CO2-uitstoot van haar kantoor met 100%*
*waarbij de CO2-uitstoot is gerelateerd aan het aantal m2 van het pand.

Toelichting

- De scope 2 uitstoot van het totale elektriciteitsverbruik was in 2019 140 ton. In 2023 was deze uitstoot 135 ton.
- Onderdeel van scope 2 is de uitstoot van het elektriciteitsverbruik van de Leertouwer en Kauwenhoven gebouwen, in 2019 114 ton en in 2023 112 ton.

Maatregel

- Hier is een duidelijk verbeterpotentieel mogelijk namelijk overstappen van grijze stroom naar 100% groene stroom (emissiefactor '0'). Dit was ook de bedoeling voor 2023 echter de leverancier blijkt groene stroom afkomstig te zijn uit Europa te leveren en niet uit Nederland. Na 2024 is het huidige contract afgelopen en kan worden overgestapt naar 100% groene stroom uit Nederland met emissiefactor '0'.
De keuze om over te stappen naar groene stroom uit Nederland zal tevens een besparing van de scope 2 CO2-emissie van de elektrische bedrijfswagens t.o.v. referentiejaar 2019 opleveren.
- Om deze doelstelling te behalen is het nodig om de overstap te maken naar groen gas. Hiervoor wordt in 2024 een verkenning gestart.

In 2025 reduceert Leertouwer het energieverbruik van haar kantoor met 5%*
*waarbij het energieverbruik is gerelateerd aan het aantal m2 van het pand.

Toelichting

- In 2019 was het elektriciteitsverbruik van het gebouw 80 [kWh/m²]. Volgens doelstelling zal het energieverbruik verminderen met 5% dus naar 76 [kWh/m²].

Maatregel

- In 2024 zal de verlichting worden vervangen voor ledverlichting, ook zal verlichtingssturing worden aangepast. Hiermee denken we een besparing op het verbruik te realiseren.
- Er wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn om nieuwe motoren te plaatsen in de luchtbehandelingskast. Deze zullen energiezuiniger zijn dan de huidige motoren.

Realisatie

Hoe we bovenstaande doelen denken te realiseren is beschreven in de maatregelen. Deze zijn opgenomen in het volgende hoofdstuk.

Door halfjaarlijks te meten wat de voortgang is van de uitgevoerde maatregelen, wordt getoetst of Leertouwer op schema loopt. Wanneer dit niet het geval is, zal dit leiden tot extra maatregelen.

3. Inventarisatie reductiemaatregelen

3.1 Inleiding

De emissie van leertouwer is geïnventariseerd. De doelstelling is om deze emissie elk jaar verder omlaag te brengen door het uitvoeren van diverse maatregelen. Daarbij is het van belang op de hoogte te blijven van ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid, circulariteit en reductiemaatregelen.

Het verminderen van de emissie en te werken richting klimaatneutraal ondernemen vragen onze inzet. Zo investeren wij al jarenlang in duurzame oplossingen. Ons eigen kantoor is voorzien van duurzame technieken zoals zonnepanelen, elektrische laadpalen en een koelingssysteem. Daarnaast zetten wij in op het elektrificeren van ons wagenpark.

3.2 CO2-reductiemaatregelen n.a.v. maatregelenlijst SKAO.

Er zijn verschillende maatregelen overwogen in samenspraak met de directie van Leertouwer. Een gedeelte van de overwogen maatregelen komen overeen met de Maatregelenlijst van de SKAO, ander wijken af en zijn aangepast naar Leertouwer. Die laatste zijn opgenomen in alinea 4.3.

Bij de keuze van passende maatregelen is er gezocht naar een balans tussen relevantie, financiële haalbaarheid en imago. *De schuingedrukte maatregelen doet Leertouwer al.* De overige gaat zij uitvoeren om genoemde doelstellingen te bereiken.

Scope	Maatregel	Niveau
1	Personenmobiliteit:	
	Controle van de bandenspanning	A
	Aanschaf/lease personenauto's obv CO2 emissiemeting uit de praktijk	A
	<i>Beschikbaar stellen fiets, e-bike of e-scooter</i>	B
	Gebruik energiezuinige banden	B
	Gebruik van hernieuwbare brandstof als vervanging van fossiele brandstof	A
	<i>Stimuleren carpoolen en gebruik deelauto's</i>	B
	Zero CO2-emissie voertuigen	B
	Stimuleren zuinig rijden: monitoring	C
2	Kantoor	
	<i>Afspraken energieprestatie bij huur</i>	A
	<i>Benchmarking en optimalisatie energieverbruik</i>	A
	<i>Beschikbaar maken laadpalen elektrische voertuigen</i>	B
	<i>Erkende Maatregelen gebouwen</i>	A
	<i>Gebruik duurzame warmte en/of warmtekoede-opslag (WKO)</i>	A
	Inkopen efficiënte hardware	A
	<i>Locatiekeuze bij openbaar vervoer</i>	C
	<i>Optimalisatie klimaatinstallaties</i>	A
	<i>Verbeteren Energielabel kantoren</i>	B

De maatregelenlijst van de SKAO voor Leertouwer omvat verschillende niveaus. Er zijn diverse onderdelen waarop Leertouwer gaat reduceren. Voor een gedeelte zit de CO2-reductie al ingebouwd in de Leertouwer activiteiten en beleidskeuzes. Gezien onze concullega's blijft Leertouwer niet achter. Daarom kan Leertouwer, ten opzichte van soortgelijke bedrijven, gezien worden als middenmoter.

3.3 CO2-reductiemaatregelen specifiek bij Leertouwer

De onderstaande maatregelen zijn in 2023 uitgevoerd.

Scope	Maatregel
2.	<i>Aparte meter installeren voor laadpalen zodat energieverbruik pand & auto's wordt gesplitst.</i>
2.	<i>Actief werken aan het recyclen van bedrijfskleding</i>
1.	<i>Leertouwer doet mee aan de landelijke fiets-naar-je-werk dag</i>
2.	<i>Werken aan interne bewustwording om energieverbruik te verminderen.</i>

De volgende aanvullende maatregelen worden in 2024 genomen

Scope	Maatregel
2.	In 2024 zal de verlichting worden vervangen voor ledverlichting. Hiermee denken we een besparing op het verbruik te realiseren.
2.	Er wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn om nieuwe motoren te plaatsen in de luchtbehandelingskast. Deze zullen energiezuiniger zijn dan de huidige motoren.

4. Projecten met gunningsvoordeel

4.1 Projecten met gunningsvoordeel

Het kan voorkomen dat Leertouwer projecten doet met gunningsvoordeel, bijvoorbeeld voor een Gemeente. De emissie inventaris van het project wordt gebaseerd op het percentage van de omzet wat dit project vertegenwoordigd, mits dit relevant is gezien de uitstoot van Leertouwer. Voor projecten met gunningsvoordeel geldt dat de CO2-reducerende maatregelen waar we in het hele bedrijf aan werken ook op deze projecten gelden. Dus de algemene maatregelen op bedrijfsniveau gelden ook voor de projecten. In het communicatieplan ligt vast hoe er over deze projecten wordt gecommuniceerd.

4.2 Projecten 2022 met gunningsvoordeel

Leertouwer heeft in 2023 geen projecten gehad met gunningsvoordeel.

5. Energiemanagement actieplan

Om het CO₂-reductieplan te waarborgen is het energiemanagement actieplan geschreven, waarbij als sturingstool de Plan-Do-Check-Act (PCDA) cyclus wordt gebruikt. Bij Plan hoort het opstellen van de CO₂-doelstellingen, het schrijven van het CO₂-reductieplan, communicatieplan, keteninitiatieven, stuurcyclus en het uitdelen van verantwoordelijkheden. De 'Do' fase bestaat uit het implementeren van de benoemde maatregelen, deelname aan het participatie initiatief, de energiebeoordeling en de communicatie die plaatsvindt. De 'Check' doelt op de evaluatie, de interne- en externe audits, de emissie-inventaris en de beoordeling van de eerder gedefinieerde doelstellingen. Onder 'Act' vallen de directiebeoordeling, de corrigerende maatregelen en het aanpassen van de doelstellingen. Deze PCDA-cyclus zorgt er gezamenlijk voor dat de daadwerkelijke CO₂-uitstoot van Leertouwer wordt verminderd.

Het referentiejaar voor de energiebeoordeling is 2019. Het energieverbruik (*CO₂-dashboard*) van Leertouwer wordt jaarlijks in kaart gebracht door de inspectie-coördinator, om zo te reflecteren op de reductiemogelijkheden die er zijn. De doelstellingen op de korte termijn focussen zich voornamelijk op het wagenpark omdat die het grootste aandeel van de uitstoot bevat. In 2023 heeft Leertouwer de overstap gemaakt van grijze naar groene stroom, waardoor ook het kantoor een CO₂-reductie realiseert. De voortgang van de maatregelen om de CO₂-reductiedoelstellingen te behalen, wordt één keer per halfjaar beoordeeld door de werkgroep. Dit wordt gecommuniceerd naar alle werknemers via de Bundeling app, de interne Leertouwer applicatie.

De energiebeoordeling vindt plaats conform ISO50001 6.3 en de vereisten vanuit de CO₂-prestatieladder.

Elk jaar wordt in het 'Energie Management Actieplan' vastgelegd welke doelstellingen er zijn om CO₂-uitstoot te reduceren.

5.2 Plan – energie management actieplan

In het energiemanagement actieplan worden de maatregelen vastgelegd die worden genomen om de omschreven doelstellingen te behalen. De maatregelen zijn opgedeeld in verschillende onderwerpen: wagenpark en kantoren. Het uitvoeren van de maatregelen wordt gedaan onder de verantwoordelijkheid van de werkgroep en gefaciliteerd in Teams, middels de Planner.

5.3 Do

De 'Do' fase bestaat uit het implementeren van de maatregelen, zoals die zijn opgenomen in het energiemangement actieplan.

De taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot de CO2-prestatieladder zijn intern beschreven.

5.4 Check & Act

Jaarlijks wordt het energiemangement actieplan getest op doeltreffendheid en effectiviteit.

Met behulp van de gegevens uit het CO2-dashboard wordt er een 'Emissie inventaris' geschreven. Hierin worden de volgende onderdelen verwerkt:

- Energieverbruik, actueel en in het verleden
- Identificatie van gebieden waar sprake is van significant energieverbruik en waar sprake is van significante veranderingen in het energieverbruik van de afgelopen periode.
- Identificeren en vastleggen van kansen voor verbetering van de CO2-reductie.

Vervolgens wordt de inventarisatie van de reductiemaatregelen en het communicatieplan opgesteld aan de hand van alle gegevens.

Tijdens de interne audit zijn naast de feitelijke beoordeling, ook mogelijkheden tot verbetering en tekortkomingen van belang. De volgende vragen worden tijdens de interne audit behandeld:

- Vindt de organisatie dat er door de activiteiten vooruitgang zit in het realiseren van de betreffende doelstelling per eis in de organisatie?
- Welke onderbouwing ligt hieraan ten grondslag?
- Welke besluiten, met betrekking tot de doelstelling per eis worden van de directie gevraagd over eventuele aanvullende of corrigerende maatregelen

Bovenstaande vragen worden telkens vergeleken met het referentiejaar en voorgaande jaren. Kwaliteitsmanagement is verantwoordelijk voor het opstellen en (laten) uitvoeren van de jaarlijkse interne audits en continu documentatie. De interne audit wordt uitgevoerd door een interne auditor. Tijdens de jaarlijkse directiebeoordeling wordt gecontroleerd op doeltreffendheid en geschiktheid. De output van de directiebeoordeling omvat: -

- Kansen voor verbetering;
- De noodzaak voor wijzigingen in het energiemangement actieplan, reductiedoelstellingen, reductiemaatregelen en (deelnames aan) initiatieven);
- Doeltreffendheid van het CO2-managementsysteem, inclusief een expliciete uitspraak over in hoeverre de CO2-prestatieladder functioneert zoals deze bedoeld is, gebaseerd op de resultaten van de interne audit met betrekking tot de doelstellingen per eis;
- Behoeftte aan middelen.

De directiebeoordeling wordt gerapporteerd en ondertekend door de directie. De externe audit wordt uitgevoerd door de certificerende instelling. De resultaten worden besproken met belanghebbenden, met als gevolg de implementatie van corrigerende maatregelen binnen het betreffend organisatieonderdeel.

5.5 Samenvatting

De planning voor het doorlopen van de cyclus ziet er samengevat als volgt uit:

	Wat	Wanneer	Onderdeel
--	------------	----------------	------------------

	Beoordelen managementsysteem en maken van beleidskeuzes.		Check & act
	<ul style="list-style-type: none"> • CO2 dashboard updaten • Energiebeoordeling uitvoeren; • Verzorgen emissie-inventaris. 	Januari met ingang van 01/2024	Check & act
	Toetsen genomen maatregelen	Januari	
	<ul style="list-style-type: none"> • Inventarisatie reductiemogelijkheden; • Energie management actieplan; • Verzorgen voortgangsrapportage. 	Eén keer per half jaar (02+10)	Plan Do Check & Act
	<ul style="list-style-type: none"> • Verzorgen interne en externe communicatie volgens het communicatieplan. • Updaten communicatieplan 	Continue Eén keer per half jaar	Do Check & Act
	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemen aan diverse geselecteerde initiatieven. 	Continue	Do
	<ul style="list-style-type: none"> • Organiseren audits; • Organiseren MREV. • Opnemen meterstanden 	Februari/maart Halfjaarlijks	Check & act

*
* *